

Падтрымка, а не ўсплёск радыяфобіі

Павелічэнне матэрыяльнага дабрабыту і стварэнне новых працоўных месцаў — прыярытэты дзяржаўнай палітыкі на пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС тэрыторыях. Людзей, якія там жывуць, трэба падтрымліваць як псіхалагічна, так і эканамічна, упэўнены начальнік упраўлення рэабілітацыі пацярпелых тэрыторый Дэпартамента па ліквідацыі наступстваў катастрофы на ЧАЭС Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Валерый БАХАНКО.

— Неабходна рабіць усё магчымае, каб павялічыць заробную плату людзям, што жывуць і працуюць на пацярпелых ад аварыі тэрыторыях, ствараць новыя працоўныя месцы, — адзначыў ён. — Таму прыярытэт дзяржаўнай палітыкі на перспектыву — далейшае зніжэнне рызыкі неспрыяльных наступстваў для здароўя грамадзян, садзейнічанне аднаўленню і ўстойліваму сацыяльна-эканамічнаму развіццю рэгіёна пры безумоўным забеспячэнні патрабаванняў радыяцыйнай бяспекі.

Паступова, дзякуючы падтрымцы дзяржавы, жыццё на гэтых тэрыторыях змяняецца да лепшага, у тым ліку і ў плане радыяцыйнай бяспекі. Так, для атрымання прадукцыі раслінаводства і жывёлагадоўлі, якая адпавядае нарматывам, праводзяцца ахоўныя мерапрыемствы ў галіне сельгасвытворчасці — вапнаванне, унясенне павышаных доз калійных і фосфарных угнаенняў, што дазваляе ў пяць-шэсць разоў зніжаць узровень радыеактыўнасці. Дапамагае ў гэтым працэсе і прымяненне спецыяльных кармавых рацыёнаў, стварэнне культурных пашаў і сенакосаў. За апошнія 25 гадоў у сельгасгаспадарчае выкарыстанне ўцягнута больш за 19 тысяч га (ці 7 % ад выведзеных з абароту зямель).

Сацыяльную скіраванасць мае і распрацаваная канцэпцыя сацыяльна-эканамічнага развіцця тэрыторый пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС на перыяд 2019—2022 гадоў, якая знаходзіцца на ўзгадненні. Па словах Валерыя Баханко, асабліва ўвага ў ёй будзе ўдзяляцца сацыяльнай абароне і медыцынскаму забеспячэнню, комплексу ахоўных мерапрыемстваў у населеных пунктах, дзе доза радыяцыі можа перавышаць дапушчальныя нормы, падтрымцы сістэмы радыяцыйнага кантролю, вяртанню ў карыстанне выведзеных з абароту зямель з улікам эканамічных патрабаванняў і радыяцыйнай бяспекі.

Не менш важна, на думку спецыяліста, ствараць і псіхалагічныя ўмовы для жыцця людзей на пацярпелых тэрыторыях:

— Сёння «тэма радыяцыі» на гэтых тэрыторыях амаль не гучыць — там жывуць, працуюць, вырошчваюць чыстую прадукцыю. Я сам працаваў дырэктарам саўгаса на тэрыторыях радыеактыўнага забруджвання, за сем гадоў стварыў 14 новых вытворчасцяў. Людзям, якія засталіся там, неабходна матэрыяльная і псіхалагічная падтрымка, а не новы ўсплёск радыяфобіі.

Вераніка КОЛАСАВА.

ДЫЯЛОГ З НАГОДЫ

ЛЮДЗІ ВЫРАТАВАЛІ ГЭТУЮ ЗЯМЛЮ

Тыя, хто адпрацаваў на забруджаных тэрыторыях дзясяткі гадоў, заслугоўваюць асаблівай увагі

НАПЯРЭДАДНІ гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС «МС» пагутарыла са старшынёй Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па пытаннях экалогіі, прыродакарыстання і чарнобыльскай катастрофы, дэпутатам ад Быхаўскай акругі № 81 (Быхаўскі, Слаўгарадскі, Краснапольскі, Касцюковіцкі раёны) Таццянай КАНАНЧУК.

— Таццяна Пятроўна, вы пабывалі на сваёй малой радзіме ў апошнія выхадныя?

— Так. Я там бываю часта: падчас кожнага тыдня работы ў акрузе і ў выхадныя.

— Якая там зараз радыяцыйная абстаноўка?

— Сітуацыя пасля 1986 года змянілася істотна. За гэты час частка населеных пунктаў, дзе ўзровень забруджвання радыенуклідамі быў ад 5 да 15 кюры на квадратны кіламетр, перайшла ў пералік населеных пунктаў з узроўнем забруджвання ад 1 да 5 кюры на квадратны кіламетр. Сярод населеных пунктаў, дзе ў глебе захоўваецца досыць высокая канцэнтрацыя радыеактыўных рэчываў, застаюцца Слаўгарад, некалькі аграгарадкаў — Свенск, Гіжэнка, Рэкта, іншыя населеныя пункты.

— Як мяняецца жыццё са змяншэннем радыяцыі?

— Паляпшэнне радыеактыўнай абстаноўкі адбываецца ў выніку дзвюх рэчаў: натуральных працэсаў (пасля завяршэння перыяду паўраспаду радыеактыўных элементаў) і ў выніку захадаў з боку чалавека. У асноўным гаворка пра цэзій-137 і стронцій-90. Іх перыяд жыцця досыць доўгі — больш за 30 гадоў. На працягу пяці чарнобыльскіх праграм праводзяцца ахоўныя мерапрыемствы (вапнаванне глебы, унясенне мінеральных угнаенняў), якія накіраваны на звязанне радыеактыўных элементаў у глебе, — для таго каб яны не траплялі ў расліны. Гэта дазволіла атрымаць чыстую прадукцыю. За апошнія гады не было ніводнага выпадку рэгістрацыі забруджанага радыенуклідамі малака нават у прыватным сектары на тэрыторыі маёй акругі. Кароў там пасуць на апрацаваных пашах. Спецыяльныя мерапрыемствы вярнулі вялікую колькасць зямель у сельгасабарот.

Вялікай праблемай пакуль застаецца лясны фонд, дзе мерапрыемствы па абароне ад радыяцыі праводзіць больш складана і яны менш эфектыўныя.

Падчас рэалізацыі першай і другой дзяржаўнай праграм па пераадоўванні наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС была праведзена дэактывацыя глебы ў вялікай колькасці населеных пунктаў, асабліва каля ўстаноў сацыяльнай сферы: школ, дзіцячых садкоў, бальніц. Трэцяя і чацвёртая праграмы былі накіраваныя на рэабілітацыю забруджаных радыенуклідамі тэрыторый, на іх сацыяльна-эканамічнае развіццё.

Галоўная задача пятай праграмы, якая ажыццяўляецца зараз, — пераход на ўстойлівае развіццё гэтых тэрыторый. Мадэрнізуюцца школы, будуецца фізкультурна-аздараўленчыя цэнтры, малочнатаварныя, свінагадоўчыя комплексы. Сёння, калі недаведаны чалавек апынецца там, то не ўбачыць ніякага адрознення ад іншых раёнаў. Там працуюць вытворчасць, сацыяльныя аб'екты, развіваецца прадпрыемальніцтва. Разам з тым працягваюцца мерапрыемствы па радыяцыйнай абароне.

Сёння па ўсёй краіне на забруджаных радыенуклідамі тэрыторыях пражывае яшчэ

каля 1,1 мільёна чалавек у 2193 населеных пунктах. Раней пражывала больш за два мільёны. У 1,7 раза зменшыліся забруджаныя плошчы.

Адзін з самых важных кірункаў, які змяшчаюць усе пяць праграм, — сацыяльная абарона, медыцынскае забеспячэнне, санаторна-курортнае лячэнне і аздараўленне насельніцтва. Усе людзі, якія пражываюць на гэтых тэрыторыях, праходзяць абавязковую дыспансерызацыю, усім дзецям забяспечана бясплатнае аздараўленне і харчаванне ва ўстановах адукацыі. Кірунка гэтыя пастаянна ўдасканальваюцца.

Мы цяпер кажам, што вельмі важна мець у дзіцячых аздараўленчых цэнтрах сучаснае медыцынскае абсталяванне для ранняй дыягностыкі. Гэты кірунак неабходна развіваць, бо да 2056 года ў нас усё яшчэ застанеца 1051 населены пункт на забруджаных радыенуклідамі тэрыторыях.

Самазаспакаення ў тых, хто там пражывае, не павінна быць. Трэба кантраляваць прадукцыю. Умовы для гэтага створаны, напрыклад у школах ёсць адпаведныя цэнтры. Трэба абмяжоўваць і наведванне лясоў. Нам жыць з гэтым яшчэ не адно дзесяцігоддзе.

— У вас дазіметр ёсць?

— Не. Што датычыцца дозы выпраменьвання, то гадавы ўзровень не павінен перавышаць 1 мзв (мілізіверт). Я пражыла там усе 32 гады пасля аварыі на ЧАЭС. У красавіку 1986 года заканчвала трэці курс Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Куляшова, і ўжо на чацвёртым курсе вахтавым метадам вучэбную чвэрць працавала ў родным Слаўгарадскім раёне ў школе, бо многія настаўнікі з'ехалі, настаў востры недахоп кадраў. На пятым курсе гэта ўжо было дзве чвэрці. Уся мая працоўная дзейнасць, да абрання ў парламент, праходзіла ў гэтым раёне. А калі працавала старшынёй райсавета, то наведвала і зоны адчужэння. Заўсёды імкнулася выконваць усе санітарныя нормы і патрабаванні для таго, каб вырастаць здаровымі сваіх дзяцей.

— Праблема з кадрамі на гэтых тэрыторыях захоўваецца?

— Пра недахоп кадраў там ужо па вялікім рахунку размова не ідзе. Ёсць цяжасць: маладыя спецыялісты пасля адпрацоўкі з'язджаюць, сыходзяць у дэкрэтныя адпачынкі. Радыяцыя дагэтуль баяцца, але ж у першыя гады была паніка. У месца, адкуль людзі масава выязджаюць, складана кагосьці накіраваць. Хаця... У наш выпускны год адбываўся эксперымент па студэнцкім самакіраванні. Мы павінны былі самі размеркавацца — без

удзелу дэканата. З нашага курса выпускалася 125 матэматыкаў і 50 фізікаў. І мы закрылі ўсе «чарнобыльскія» раёны. Сама паехала на сваю радзіму. Цяпер, калі працую ў акрузе, сустракаю сваіх былых аднакурснікаў, якія засталіся, стварылі сем'і, жывуць і працуюць.

Зараз няма ранейшага непрыняцця «чарнобыльскіх раёнаў». Міграцыя не адрозніваецца ад той, што адбываецца ўсюды: людзі пераязджаюць у буйнейшыя населеныя пункты.

“ Зараз няма ранейшага непрыняцця «чарнобыльскіх раёнаў». Міграцыя не адрозніваецца ад той, што адбываецца ўсюды: людзі пераязджаюць у буйнейшыя населеныя пункты.

— Якія праблемы надзённыя для гэтых рэгіёнаў?

— Праблемы, якія ўзнікаюць, становяцца больш кропкавымі. Пры далейшым уцягванні зямель, якія пацярпелі ад аварыі, у вытворчасць важна не забываць пра тое, што цэнтральная гаспадарка, скажам, можа знаходзіцца на адносна чыстай тэрыторыі, а палі, на якіх працуюць механізатары, на забруджанай. Аднак, згодна з дзеючым заканадаўствам, такой гаспадарцы ўжо не вылучаюцца сродкі для спецвопраткі. Усе гэтыя нюансы трэба прадумваць.

Сёлета плануецца паступленне ў Палату прадстаўнікоў законапраекта аб карэкцыроўцы Закона аб радыяцыйнай бяспецы. Пасля яго прыняцця трэба ўносіць змены ў іншыя нарматыўныя акты. Час мяняецца. Раней радыяцыяй было забруджана 23 % тэрыторыі, цяпер — 11 %, але адзін і той жа чалавек можа працаваць і пражываць і на чыстай тэрыторыі, і на забруджанай. Напэўна, складана гэта ўлічыць, але трэба шукаць магчымасці.

Дзяржава аказала моцную дапамогу для адраджэння гэтых тэрыторый, але вялікую ролю ў гэтым сыграла само насельніцтва. Сваёй верай у родную зямлю, працай без агляды на незвычайныя ўмовы людзі выраталі сваю малую радзіму. Інакш не скажаш. І сёння яны правільна падмаюць пытанне: мы прапрацавалі на забруджаных тэрыторыях 30 гадоў і хацелі б, каб пры выхадзе на пенсію гэта было нейкім чынам ўлічана. Такі падыход быў бы справядлівы. Пра гэта трэба сёння думаць.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.